Glavni dio knjige posvećen je dokumentiranju pripreme i realizacije Dužijance u Mostaru 2023. godine – događaja koji je poslužio kao povod za ovu publikaciju.

Poglavlje „Kronika priprave manifestacije“ (str. 10–14) iscrpno opisuje organizacijske korake, susrete i komunikaciju s institucijama, kao i poziv svim Bunjevcima putem medija i društvenih mreža da im se pridruže na manifestaciji u Mostaru planirano za 21. – 23. srpnja 2023. godine. Slijedi „Dužijanca u Mostaru – događaj za pamćenje“ (str. 15-24) u kojem je pisano o svetoj misi i obnovi spomen-ploče u Blagaju, susretima uz rijeku Bunu te posjetu lokalnoj župi.

Slijedi prikaz „Izložbe i tribine“ (str. 25-28), s posebnim naglaskom na izradu i predstavljanje krune za mostarsku Dužijancu, koju je za tu prigodu izradila Jozefa Skenderović. Poglavlje „Večer folklora i običaja bunjevačkih Hrvata“ (str. 29-37) donosi cjelovitu konferansu večeri i vizualni prikaz programa. Vrhunac slavlja zabilježen je u poglavljima „Dužijanca u Mostaru – vrhunac slavlja“ (str. 38-45) i „Svečani mimohod“ (str. 46-57), u kojima se izdvajaju svečani govori predstavnika iz Hrvatske, Srbije i BiH, popis gostiju te opis darivanja u znak zahvalnosti za potporu i podršku cijeloj organizaciji Dužijance.

Završna poglavlja „Vratili se svojim kućama – zahvale“, „Zaključak – priča koja će dugo trajati“ (str. 58-59) zaokružuju doživljaj manifestacije. Dodatno, knjiga uključuje tri značajna priloga: zapis s Tribine „Bunjevačke grane hrvatskoga stabla u Hrvatskoj, Mađarskoj i Srbiji“ (str. 60-83), „Pismo fra Andrije Nikića iz HKD *Napredak*“ (str. 84-85) i „Prikaz Dužijance u Mostaru u elektroničkim medijima“ (str. 86).

U pogovoru (str. 87) Jasna Vojnić, predsjednica Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Republici Srbiji, naglašava emocionalnu i društvenu vrijednost pohoda, pozivajući na čuvanje i prijenos priče novim naraštajima. *Spomenica 2: Ponovni pohod Hrvata Bunjevaca u staru postojbinu: Dužijanca u Mostaru, obnova spomen-ploče iz 1933.* dokumentira i inspirira, no predstavlja i vrijedan doprinos kulturnoj memoriji i suvremenoj povijesti Hrvata Bunjevaca. Publikacija je detaljno likovno oblikovana, a fotografije vjerno prate i dopunjuju tekst, čineći ju korisnim izvorom za buduća istraživanja manifestacije Dužijance te kao trajni spomenik duhovno-kulturnom identitetu Hrvata Bunjevaca.

Senka Davčik

Viktorija Aladžić, Maja Rakočević Cvijanov, Neda Džamić, *Žito i motivi poljoprivredne djelatnosti u arhitekturi Subotice* : [katalog izložbe „S Božjom pomoći“], ur. Marinko Piuković, [fotografije Andrej Imrić], Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“, Subotica 2024., 58. str.

Svake godine u okviru programa subotičke Dužijance priređuje se tradicionalna izložba „S Božjom pomoći“. Izložba u programu Dužijance 2024. nosila je naziv „Žito i motivi poljoprivredne djelatnosti u arhitekturi Subotice“, a bila je smještena na otvorenom, u središtu grada ispred stupova Narodnog kazališta. Izložbu su zajedno priredili Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ i Katoličko društvo „Ivan Antunović“ iz Subo-

tice. Autor izložbe je Marinko Piuković, a stručne suradnice bile su prof. dr. sc. Viktorija Aladžić, dr. sc. Maja Rakočević Cvijanov i MA Neda Džamić. Na fotografijama smještenima na panoe bilo je prikazano dvanaest objekata koji na svojim pročeljima i u enterijeru imaju motive žita i poljoprivredne djelatnosti – od katedrale sv. Terezije Avilske, Gradske kuće, tzv. Žute kuće (zgrada nekadašnje Subotičke štedionice i Pučke banke) do najamnih palača i kuća.

Prateći katalog izložbe je prikladnog formata 20x20 cm, pregledan i odlično dizajniran, a naklada iznosi 300 primjeraka. Urednik je Marinko Piuković, a nakladnik je Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“. Katalog je tiskan na kvalitetnom papiru te sadrži 58 stranica i 36 ilustracija. Grafičko oblikovanje i pripremu potpisuju Adrijana i Zoran Vukmanov Šimokov. Ilustracije su urađene u vidu fotografija prezentiranih objekata i detalja koji se nalaze na njihovim pročeljima ili unutrašnjosti. Autor fotografskog materijala je Andrej Imrić. Treba napomenuti i da je kataloške tekstove kroatizirao Zlatko Romić, kako je to navedeno u impresumu publikacije.

U katalogu je obrađeno dvanaest objekata iz šireg središta grada Subotice. Autorice stručnih tekstova su prof. dr. Viktorija Aladžić s Građevinskog fakulteta u Subotici (odnedavno u mirovini), dr. Maja Rakočević Cvijanov i MA Neda Džamić, obje djelatnice Međuopćinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Subotici. Tekstovi su temeljno obradili motive žita i poljoprivredne djelatnosti koji se mogu naći na pročeljima subotičkih građevina: katedrali, Gradskoj kući, zatim kod poslovnih i poslovno-stambenih zgrada (najamnih palača) te privatnih kuća. Uvršteni su primjeri dekorativnih elemenata koji se nalaze na objektima nastalih u dužem vremenskom rasponu, od kraja 18. stoljeća sve do tridesetih godina 20. stoljeća: katedrala svete Terezije Avilske (izgrađena 1773. – 1783.), palača Subotičke štedionice i Pučke banke (tzv. Žuta kuća, izgrađena 1880. – 1883.), Najamna palača Jovana Radića (1883.), kuća Józsefa Krenczleina (1895.), kuća Ive Pertića (1895.), kuća Grge Stipića (1897.), kuća Adolfa Halbrohra (1897.), kuća Vece (Felixa) Stipića (1906.), Gradska kuća (1908. – 1912.), Gradska najamna palača (1913.), Nićin palača (1930.) te kuća na Beogradskoj cesti br. 30. (početak 20. stoljeća).

Nakon predgovora Marinka Piukovića u kojemu iznosi kako je došlo do zamisli i realizacije ove izložbe, slijedi uvodni tekst povjesničarke umjetnosti Nede Džamić pod naslovom „Žito i motivi poljoprivredne djelatnosti u arhitekturi Subotice“. Ona u tekstu iznosi osnovne podatke o fasadnoj dekoraciji na građevinama u gradu Subotici koja svojim kombinacijama različitih stilsko-graditeljskih utjecaja predstavlja raznovrsno i povijesno vrijedno nasljeđe grada. Subotica je sa svojom okolicom uvijek

bila okrenuta ka poljoprivredi te se upotreba motiva koji potječu iz te djelatnosti za ukrašavanje pročelja pa i enterijera, doima sasvim logičkim i „prirodnim". Reljefi na pročeljima u većem se broju pojavljuju od polovice 19. stoljeća te se koriste sve do pojave moderne arhitekture. Većina navedenih primjera pripada nekom od neostilskih pravaca s kraja 19. i početka 20. stoljeća, neorenesansi, neobaroku i zatim, tada novom, stilu secesije. Tridesetih godina 20. stoljeća dolazi do smanjivanja njihove upotrebe, a nakon Drugoga svjetskog rata gotovo nestaju uslijed novih stremljenja u arhitekturi. Kao što autorica podcrtava, poljoprivredna simbolika nije samo puka dekoracija u sredini gdje je poljoprivreda imala značajnu ekonomsku ulogu. Ona je pokazatelj jednog načina života i rada zajedničkog za sve narode u ovoj sredini, a posebno za bunjevačke Hrvate koji su većinom živjeli od plodne bačke zemlje i bili vezani za nju.

Branimir Kopilović

Naco Zelić, *Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici : svjedočenje,* Udruga Bunjevačkih Hrvata „Dužijanca", Subotica, 2024., 263 str.

Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici : svjedočenje naziv je knjige Nace Zelića, dugogodišnjeg kulturnog djelatnika među bačkim Hrvatima. Tiskana je u nakladi Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca" iz Subotice. Knjiga se temelji na bogatoj dokumentarnoj građi Nace Zelića te njegovim iskustvenim sjećanjima i zapisima, a uredio ju je Marinko Piuković. Autorica predgovora je etnologinja prof. dr. sc. Milana Černelić.

Knjiga dalje uvid u jedno od važnih razdoblja u stvaranju tradicije dužijance kao manifestacije bunjevačkih Hrvata, koja se odvija u specifično obilježenom društveno-političkom kontekstu tadašnje Jugoslavije, a što se odrazilo i na život i kulturu Hrvata u Bačkoj. Riječ je o periodu u kojem je uz crkvenu proslavu organizirana i prva javna proslava žetvenog običaja bačkih Hrvata tzv. gradska dužijanca koju su na inicijativu organizatora podržala i gradska upravna i politička tijela te tadašnji važni gospodarski i turistički subjekti.

Autor knjige u „Uvodu" čitatelje upoznaje sa sveukupnim kontekstom obilježavanja dužijance od 1911. godine pa sve do 1968., kada kao jedan od članova Organizacijskog odbora sudjeluje u organiziranju gradske dužijance. Svoje znanje i ljubav prema narodnim običajima i tradicijskom nasljeđu autor je iskazao i kroz doprinos ovoj manifestaciji. Knjiga potom kronološki prikazuje slijed događaja koji su doveli do organizacije manifestacije Dužijanca 1968. Poglavlja s detaljnim opisima manifestacije Dužijanca u Subotici 1968., 1969., 1970. i 1971. godine, popraćena su iscrpnim podacima o pojedincima, sudionicima, udrugama, institucijama, podupirateljima manifestacije koja se već tih godina oblikovala u folklorno-turističku manifestaciju subotičke općine, a njezin model ostao je uzor i za današnju manifestaciju istoga imena. Dio tada iniciranih sadržaja – Kolo s izborom bandaša i bandašice, Takmičenje risara, konjičke utrke, Skupština risara te likovne izložbe i druge priredbe – prisutni su i u današnjem obliku javne proslave žetvene svečanosti. Prikazi brojnih elemenata narodnog života, kao što su poljodjelski